

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 76/2021 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 7/2021 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Piritta Sirvio, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Heinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Jan Hjelt, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Kurt Torsell, Opetushallitus
- kehittämisspällikkö Maarit Kallio-Savela, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Veli-Matti Lamppu, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- asiantuntija Mirja Hannula, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- erityisasiantuntija Tuovi Manninen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- elinkeinopolitiikan asiantuntija Tuomas Ylitalo, Palvelualojen työnantajat PALTA ry
- koulutuspoliittinen asiantuntija Riina Nousiainen, STTK ry
- työvoimapolitiittinen asiantuntija Alli Tiensuu, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Lainsäädännön arviointineuvosto
- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- saamelaiskäräjät
- Svenska Finlands folkting

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- Kirkon työmarkkinalaitos
- Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Suomen maakuntajohtajat
- Kiipulasäätiö sr
- Akava ry
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Bildningsalliansen rf
- Elinkeinoelämän Oppilaitokset EOL ry
- Erilaisten Oppijoiden Liitto ry
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- Kansalaisopistojen liitto KoL ry
- KT Kuntatyönantajat
- Opintokeskukset ry
- Sivistystyönantajat ry
- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry
- Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- Suomen kesäyliopistot ry.
- Suomen Lukiolaisten Liitto
- Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry
- Suomen opiskelijakuntien liitto — SAMOK ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- Teknologiateollisuus ry
- Vammaisfoorumi ry
- Vapaa Sivistystyö ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta sekä muutettaviksi Opetushallituksesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia ja perusopetuslakia. Esitys liittyy hallitusohjelman mukaiseen parlamentaariseen jatkuvan oppimisen uudistukseen.

Esityksen tavoitteena on sovittaa yhteen jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluja. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus edistäisi työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen perustamisen tavoitteena on palvelujärjestelmän uudistaminen siten, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen olisi aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen ja uusintamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö vastaisivat yhdessä palvelukeskuksen toimialaan liittyvästä ohjauksesta. Palvelukeskus toimisi Opetushallituksen erillisyyksikkönä

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

ja opetus- ja kulttuuriministeriö vastaisi palvelukeskuksen yleishallinnollisesta ohjauksesta. Palvelukeskuksen tehtävänä olisi toimialaansa liittyvä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointitiedon analysointi, erityisesti työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnatun ja muuta julkisesti tuettua koulutustarjontaa täydentävän koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden rahoittaminen sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen. Palvelukeskuksen yhteydessä toimisi valtioneuvoston nimittämä jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvosto, jonka jäsenet olisivat ministeriöiden ja työelämän edustajia.

Palvelukeskus voisi myöntää valtionavustusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen tutkintokoulutuksen järjestämiseen, vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettua koulutuksen järjestämiseen sekä yliopistolaisissa ja ammattikorkeakoululaisissa tarkoitettua koulutuksen järjestämiseen. Palvelukeskus voisi myös hankkia koulutusta. Koulutuksen järjestämisen rahoittamisen lisäksi palvelukeskus voisi rahoittaa koulutukseen hakeutumista ja osallistumista tukevaa toimintaa.

Palvelukeskuksen perustamisen lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi eräitä lakitekniisiä muutoksia, joilla selkeytettäisiin Opetushallituksen erillisyyksiköiden organisatorisesti riippumatonta asemaa. Perusopetuslakiin tehtäisiin teknisluonteinen korjaus.

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2021. Perusopetuslain muutos on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1.8.2021.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (jäljempänä palvelukeskus), joka toimii Opetushallituksen erillisyyksikkönä. Palvelukeskuksen toimialaan liittyvästä ohjauksesta vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ja työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) yhteisesti. Esitys liittyy pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiseen jatkuvan oppimisen uudistukseen.

Esityksen tarkoituksena on sovittaa yhteen jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluja, millä tuetaan hallitusohjelman tavoitteita nostaa suomalaisten koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista tasa-arvoa. Työllisyyden osalta hallitus on asettanut tavoitteeksi 75 prosentin työllisyystavoitteen. Panostukset koulutukseen ja osaamiseen ovat välttämättömiä paitsi työllisyystavoitteen saavuttamiseksi myös toimintaympäristön ja työn muutoksen tuomiin haasteisiin vastaamiseksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Valiokunta katsoo, että hallituksen esitys palvelukeskuksen perustamisesta tukee hyvin jatkuvan oppimisen uudistusta. Se liittyy työikäisen väestön osaamisen kehittämisen nykyistä tiiviimmin työelämän tarpeisiin.

Hallituksen esityksessä on otettu huomioon palvelukeskuksen perustamisesta johtuvia muutostarpeita eräisiin muihin jo voimassa oleviin lakeihin. Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslakia (628/1998) siten, että siihen lisätään oppivelvollisuuslain (1214/2020) valmistelussa epähuomiossa poistettu säännös, jonka mukaan esiopetuksen järjestäjän on säännöksestä ilmenevien edellytysten täytyessä siirrettävä oppilasta koskevia tietoja toisen esiopetuksen järjestäjälle tai perusopetuksen järjestäjälle. Valiokunta pitää edellä mainittuja ehdotuksia kannatettavina.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosesityksin.

Palvelukeskuksen perustamisen tarve ja tavoite

Palvelukeskuksen perustamisen tarkoituksena on, että se osaltaan huolehtii työikäisen väestön osaamisen kehittymisen ja osaavan työvoiman saatavuuden edistämisestä. Tavoitteena on palvelujärjestelmän uudistaminen niin, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen on nykyistä tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen. Palvelukeskus edistää jokaisen työikäisen mahdollisuuksia kouluttautumiseen. Räättälöityjen koulutusten avulla voidaan vastata myös perus- tai oppimistaidoissa oleviin puutteisiin.

Valiokunta pitää edellä mainittuja tavoitteita erittäin kannatettavina ja kiinnittää huomiota tarpeeseen varmistaa, että palvelut ovat saatavilla molemmilla kansalliskielillä.

Lakiehdotuksen tavoitteita on kannatettu myös asiantuntijalausunnoissa laajasti. Osassa lausuntoja esille tuotu kritiikki on kohdistunut palvelukeskuksen perustamiseen. Esille on tuotu näkemyksiä, että palvelukeskuksen perustaminen ei ole riittävä toimenpide jatkuvan oppimisen edistämiseksi. Huolena on todettu muun muassa se, että virastorakenteiden lisääminen ei ole oikea ratkaisu moniin laaja-alaisiin osaamiseen liittyviin haasteisiin, joihin palvelukeskuksen on tarkoitus olla ratkaisu. Lisäksi esille on tuotu, että palvelukeskuksen perustaminen on kankea tapa lähestyä jatkuvan oppimisen edistämistä eikä siinä ole otettu riittävästi huomioon digitaalisen palvelukokonaisuuden mahdollisuuksia.

Valiokunta tunnistaa haasteen vastata työikäisen väestön osaamisen kehittämisen tarpeeseen sisällöltään ja määrältään täsmällisesti kohdentuvien ja oikea-aikaisien keinoin. Nopea muutos paitsi työelämässä myös muilla yhteiskunnan osa-alueilla hankaloittaa osaamistarpeiden tunnistamista ja kehittämistä ja siten koulutustarpeen ennakoinnin onnistumista. Ratkaisuja tarvitaan myös koulutukseen osallistumisen lisäämiseksi ja riittävän joustavien koulutusmahdollisuuksien luomiseksi. Kokonaisuus on moniulotteinen, mikä vaatii asian tarkastelemista useista näkökulmista eri hallinnonalojen asiantuntemuksella sekä koordinoitua yhteiseen päämäärään pyrittäessä.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Valiokunta korostaa, että palvelukeskuksen perustaminen on yksi osa laajaa jatkuvan oppimisen kehittämisen toimenpidekokonaisuutta, jota valmistellaan parlamentaarisessa jatkuvan oppimisen uudistuksessa. Palvelukeskuksen perustamisen tarkoituksena ei ole ollut vastata kaikkiin jatkuvan oppimisen kokonaisuuteen liittyviin kysymyksiin.

Jatkuvan oppimisen vahvistamisen lisäksi hallituksella on käynnissä ja vireillä useita uudistuksia, joilla kohennetaan työllisyystilannetta: työllisyyden kuntakokeilu ja TE-palvelujen siirto kuntiin, osatyökykyisten työllistämisen Suomen-malli, koulutuspoliittinen selonteko, kotouttamisen edistämisen selonteko sekä Pohjoismainen työvoimapalvelumalli. Valiokunta pitää tärkeänä huolehtia siitä, että eri hankkeet osaamisen ja työllisyyden vahvistamiseksi ovat mahdollisimman yhdensuuntaiset, jotta kokonaisuudesta saadaan mahdollisimman selkeä.

Palvelukeskuksen perustamisen tarpeesta ja tavoitteista valiokunta toteaa, että niitä on käsitelty hallituksen esityksessä muun muassa viittaamalla jatkuvan oppimisen palveluorganisaation perustamista koskevaan selvitykseen (23.6.2020). Selvityksen mukaan Suomessa on työikäisen väestön osaamisen kehittämisen tueksi paljon toimintoja ja yhteistyörakenteita. OKM:n hallinnonalalla on koulutuksia, jotka soveltuvat myös työuran aikaiseen opiskeluun. Työ- ja elinkeinohallinnon toteuttama osaamispalveluiden hankintatoiminta edistää kansalaisten työmarkkinakelpoisuutta. Molempien hallinnonalojen tuottamat palvelut edistävät työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa.

Edellä mainitusta selvityksestä ilmenee, että alueilla on olemassa mittava määrä osaamisen kehittämisen yhteistyörakenteita. Ne ovat kuitenkin osaamis- ja työmarkkinahaasteisiin nähden liiaksi hajautuneet. Niitä on luotu kulloiseenkin tarpeeseen vastaaviksi, minkä vuoksi niiden yhteyteen kuuluvat jatkuvan oppimisen palvelut eivät hahmotu osina palvelujen kokonaisuutta. Vaikka tarjontaa on, yksilön on vaikea koostaa itselleen tarvittavia osaamispalveluja tai koulutuskokonaisuuksia, ja toisaalta elinkeinoelämän ja julkisen sektorin on vaikea löytää tarpeidensa mukaisia osaamispalveluja. Nykyisellä palvelurakenteella on lisäksi vaikea vastata sellaisiin tarpeisiin, jotka edellyttävät esimerkiksi uudenlaisia koulutuskokonaisuuksia ja niihin liittyvien tukitoimien tarjoamista alueen elinkeinojen tai erityisessä muutoksessa olevan toimialan tarpeisiin. Selvityksen johtopäätöksenä on esitetty tarve luoda kokoava rakenne, joka toimii OKM:n sekä TEM:n hallinnonalojen yhteisenä jatkuvan oppimisen palveluorganisaationa.

Esityksellä pyritään sovittamaan yhteen jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluja. Muodostamalla työ- ja elinkeinohallinnon, opetushallinnon ja työelämän järjestöjen yhteinen rakenne vastataan työelämän ja työn muutoksen aiheuttamiin osaamishaasteisiin. Tarkoituksena on täydentää työikäisille suunnatun nykyisen koulutustarjonnan aukkopaiikkoja ja mahdollistaa koulutusmuotojen rajapinnoille sijoittuvien tiettyjen kohderyhmien tarpeisiin räätälöityjen koulutusten toteuttaminen. Palvelukeskuksen toimet ovat muuta järjestelmää täydentäviä.

Palvelukeskuksen tehtävät

Palvelukeskuksen keskeisiä tehtäviä ovat työvoima- ja osaamistarpeiden ennakointi, asiakas- ja yritysohjaus, kysynnän ja tarjonnan analyysi ja koordinointi sekä osaamispalveluiden hankinta.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Asiantuntijalausunnoissa on esitetty huoli palvelukeskuksen tehtävien mahdollisista päällekkäisyyksistä jo olemassa olevien tehtävien kanssa sekä tarve täsmentää palvelukeskuksen asemointi, toimiala ja toimivaltuudet suhteessa koulutus-, osaamis- ja työllisyyspalveluiden järjestelmään ja niiden taustalla olevaan säädöspohjaan. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää lausunnossaan (TyVL 7/2021 vp, s. 3) huomiota siihen, että palvelukeskuksen suhde muihin jatkuvan oppimisen kentän toimijoihin jää esityksessä epäselväksi.

Sivistysvaliokunta katsoo, että palvelukeskuksen tehtävät on lakiehdotuksessa muotoiltu niin, että niistä ilmenee palvelukeskuksen täydentävä rooli siten, että säännös jättää palvelukeskukselle myös riittävästi mahdollisuuksia reagoida toimintaympäristön muutokseen. Keskeistä päällekkäisyyksien välttämiseksi on jatkuva vuoropuhelu muiden toimijoiden kanssa sekä tiedon kerääminen olemassa olevasta kehittämistoiminnasta, koulutustarjonnasta ja muista osaamispalveluisista.

ELY-keskusten hankintoihin liittyen valiokunta toteaa, että ELY-keskusten hankinnoilla toteutettavan koulutuksen kohderyhmä on eri kuin palvelukeskuksen rahoittaman koulutuksen. Palvelukeskuksen hankintatoiminnan tarkoitus on täydentää nykyistä koulutustarjontaa suuntaamalla räätälöityjä koulutuspalveluita työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville. Palvelukeskuksella on lisäksi velvollisuus tehdä yhteistyötä ELY-keskusten kanssa mahdollisten päällekkäisyyksien estämiseksi.

Palvelukeskuksen ennakointitehtävästä valiokunta toteaa, että lakiehdotuksen mukaan palvelukeskuksen tehtävänä on ennakointitiedon analysointi; se on muuta ennakointitoimintaa täydentävää ja hyödyntävää. Hallituksen esityksen mukaisesti kohdennettua vastaavaa tehtävää ei ole nykyisin millään organisaatiolla. Ennakointitehtävä tukee palvelukeskuksen muita lakisääteisiä tehtäviä ja rajoittuu keskuksen toimialaan eikä siten ole päällekkäinen esimerkiksi ennakointifoorumille asetettujen tehtävien kanssa. Osaamisen ennakointifoorumi Opetushallituksen ennakointityön tukitoimintona on osa Opetushallituksen ennakoinnin kokonaisuutta, jota tietoa myös palvelukeskus tulee työssään hyödyntämään.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että palvelukeskuksen toiminnan käynnistyttyä on mahdollista arvioida tarvetta tarkentaa tai laajentaa palvelukeskuksen ennakointitehtävää ottaen huomioon muiden toimijoiden lakisääteiset roolit ennakointitiedon tuottamisessa.

Valiokunta katsoo, että työllisyystarpeiden ja yritysten tarpeiden huomioon ottaminen on hallituksen esityksessä huomioitu muun muassa siten, että jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvostossa ovat enemmistönä työelämän edustajat. Neuvoston keskeinen tehtävä on ohjata strategisilla linjauksillaan sekä vuosittaisesta toimintasuunnitelmasta päätettäessä palvelukeskuksen toimintaa työelämän työvoima- ja osaamistarpeiden suuntaisesti. Työelämän ja yritysten työvoima- ja osaamistarpeet ovat palvelukeskuksen toiminnan keskiössä.

Palvelukeskuksen kohderyhmä

Kohderyhmän rajaaminen. Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille, että palvelukeskuksen kohderyhmän määrittely jää hallituksen esityksessä epäselväksi. Valiokunta toteaa, että palvelukeskusta koskevan lakiehdotuksen (1 §) mukaan palvelukeskuksen tehtävänä on edistää työikäisen

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta, eli palvelukeskuksen toimialan kohderyhmänä on laajasti koko työikäinen väestö. Palvelukeskus palvelee suoraan jatkuvan oppimisen palveluja tarjoavia toimijoita, kuten koulutuksen järjestäjiä, korkeakouluja sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja tarjoavia toimijoita.

Palvelukeskuksen rahoittaman koulutuksen kohderyhmä on lakiehdotuksessa (2 §:n 1 momentin 3 kohta) rajattu tarkemmin. Palvelukeskuksen tehtävänä on erityisesti työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnatun ja muuta julkisesti tuettua koulutustarjontaa täydentävän koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden rahoittaminen. Tämä rajausta on tehty, jotta kohdennettu tarjonta ei olisi päällekkäistä työnhakijoille tarkoitettun ELY-keskusten hankkiman työvoimakoulutuksen kanssa.

Heikossa työmarkkina-asemassa olevat sekä koulutuksessa aliedustetut ryhmät. Valiokunta pitää tärkeänä, että kohderyhmämäärittelyssä kiinnitetään erityistä huomiota ryhmiin, joilla on heikko asema työmarkkinoilla ja koulutuksessa. Aliedustetut ryhmät on hyvin moninainen joukko, joten sen määrittäminen säädöstatasolla on vaikeaa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut esille, että palveluiden väliinpuotoajina ovat olleet muun muassa aikuiset erilaiset oppijat eli työikäiset, joilla on oppimisvaikeuksia — esimerkiksi neuropsykologisen häiriön tai lukivaikeuden vuoksi — tai muita haasteita oppimisessa. Oppimisvaikeuksia kokevia on valiokunnan saaman tiedon mukaan noin 10 % aikuisista. Monien oppimisvaikeutta ei ole koulu- ja opiskelupolun aikana tunnistettu, eivätkä he ole saaneet oppimisvaikeuteensa mitään tukea. Erilaiset oppijat ovat myös yksi aikuiskoulutuksen aliedustetuista ryhmistä. Aikuisten erilaisten oppijoiden näkökulmasta keskeistä on perustaitojen ja oppimisvalmiuksien vahvistamiseen liittyvä ohjaus, neuvonta ja koulutus.

Tällä hetkellä työelämässä, työnhakijoina ja työvoiman ulkopuolella on suuri joukko aikuisia, jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea oppimisvalmiuksiensa vahvistamiseen ja ohjausta erilaisten oppimista ja työssä suoriutumista helpottavien apuvälineiden käyttöön. Valiokunta pitää hyvänä, että tällaisten, yksilöiden erilaiset tarpeet huomioivien palvelumuotojen kehittämistä palvelukeskus voisi esityksen mukaan edistää. Keskeistä on, että kullekin ryhmälle tarjotaan palveluita suhteessa niihin syihin, joiden vuoksi ne ovat jääneet aikuiskoulutuksen ulkopuolelle, ja että heidät tavoitetaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että palvelukeskus kehittää tätä varten ohjaus- ja neuvontapalveluita, esimerkiksi hakevan toiminnan ja motivoinnin malleja sekä ohjausta oppimisen ja opiskelun valmiuksien vahvistamiseen.

Esityksessä todetaan, että palvelukeskuksen tehtävä on tunnistaa, millaisia aukkoja nykyisessä koulutus- ja osaamispalvelujen tarjonnassa on. Lisäksi siinä todetaan, että aliedustettujen ryhmien osalta olennaista on, että kullekin ryhmälle tarjotaan palveluja, joilla pystytään vaikuttamaan niihin syihin, jotka estävät opiskelun aloittamisen ja uuden oppimisen. Näihin tarpeisiin esityksen mukaan vastataan hakevan toiminnan ja motivoinnin malleja kehittämällä. Esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat yksi sopiva taho hakevan toiminnan toteuttamisessa.

Valiokunta katsoo, että perustettavan palvelukeskuksen on tarpeen rakentaa yhteistyötä myös välityömarkkinatoimijoiden, kuten esimerkiksi etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan, kanssa. Välityömarkkinatoimijat tuottavat koulutuksessa usein aliedustetulle kohderyhmälle monialaisia

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

valmennus-, kuntoutus-, koulutus- ja työllisyyspalveluita, joissa kerrytetään ja tunnistetaan osaamista sekä edistetään työllistymistä. Väli työmarkkinatoimijoilla on pitkä kokemus ja vahva ammattitaito tuottaa kokonaisvaltaisia ja moniammatillisia osaamista kasvattavia ja työllisyyttä edistäviä palveluita.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelujen yhteensovittaminen, palvelujen kehittäminen asiakaslähtöisesti ja pyrkimys pois hallinnollisista ja toiminnallisista silloista ovat tärkeitä tavoitteita heikossa työmarkkina-asemassa olevien ja koulutuksessa aliedustettujen ryhmien tarpeiden tunnistamiseksi ja osaamisen kehittämisen keinojen löytämiseksi. Ne ovat olleet osaamisen kehittämisen palvelujen väliinpuotoajia ja myös yksi aliedustettu ryhmä aikuiskoulutuksessa.

Uudenlaisen kohdennetun palvelun tuottamiseksi on hyvä hyödyntää kolmannella sektorilla olevaa tietoa ja kokemusta aikuisten oppimisen tuen keinoista. Järjestöjä on tarpeellista konsultoida niiden hyvin tuntemien asiakasryhmien palvelujen kehittämiseksi.

Palvelukeskuksen tehtävä maahanmuuttajataustaisten osaamisen ja työllistymisen edistämisessä on tärkeä. Esityksessä mainitaan, että palvelukeskus voi rahoittaa ja hankkia maahanmuuttajien työllistymisedellytyksiä parantavia koulutuksia ja tukitoimia, kuten suomen tai ruotsin kielen vahvistamista.

Vammaisten osaamisen kehittämisen erityistarpeet. Valiokunta pitää tärkeänä kiinnittää erityistä huomiota vammaisten ihmisten mahdollisuuksiin osallistua yhdenvertaisesti palvelukeskuksen rahoittamaan toimintaan. Osaamisen päivittämisen koulutusmuotojen tulee olla vammaisille ihmisille saavutettavia ja esteettömiä, ja vammaisia ihmisiä tulee ohjata yhdenvertaisesti em. palveluihin.

Jaostot. Lakiehdotuksen mukaan jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvosto voi asettaa toimintansa tueksi jaostoja, joihin kuuluu myös neuvoston ulkopuolisia jäseniä. Valiokunta pitää tärkeänä, että neuvosto hyödyntää olemassa olevaa asiantuntemusta tehtävänsä tueksi perustamalla sellaisia jaostoja, joissa on mukana erityisesti koulutuksen järjestäjiä, väli työmarkkinatoimijoita, yhdistyksiä, säätiöitä tai työpajoja edustavia tahoja.

Neuvosto voi myös asettaa esimerkiksi vammaisten henkilöiden koulutuskysymyksiä käsittelevän jaoston, jonka asiantuntemuksella varmistetaan vammaisten henkilöiden osallistumismahdollisuudet palvelukeskuksen toteuttamissa palveluissa. Valiokunta pitää tärkeänä edellä mainitun mahdollisuuden hyödyntämistä, jotta vammaisten asema ja tarpeet tulevat huomioon otetuiksi.

Muita tärkeitä ryhmiä, joiden koulutuskysymykset vaativat erityistarkastelua, ovat heikot perustaidot omaavat aikuiset ja aikuiset erilaiset oppijat, joilla on haasteita oppimisessa. Valiokunta pitää tärkeänä edellä mainitun mahdollisuuden hyödyntämistä, jotta tämän väliinpuotoajaryhmän asema ja tarpeet tulevat huomioon otetuiksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Aluenäkökulma

Hallituksen esityksen mukaan palvelukeskuksen yksi keskeinen tehtävä on alueellisten ja muiden yhteistyöverkoston tuki ja vaikuttavuuden edistäminen. Asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota palvelukeskuksen alueellisen yhteistyön rakentumiseen ja tarpeeseen tarkentaa, millä toimintatavoilla palvelukeskus voi käytännössä koordinoida alueellisia yhteistyörakenteita ja yliaalueellista yhteistyötä sekä yhteistyön ja koordinaation malleja, joilla varmistetaan mm. hankintojen järkevä yhteensovittaminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että olemassa olevilla maakunnallisilla verkostoilla tulee olla virallinen ja selkeä asema palvelukeskuksen alueverkostoina. Valiokunta pitää välttämättömänä, että palvelukeskus koordinoi alueellisia yhteistyörakenteita ja edistää yhteistyötä paikallisesti ja alueiden välillä.

Valiokunta toteaa, että esityksen perusteluissa on todettu, ettei aluejakoa määritetä laissa, jotta palvelukeskuksella on mahdollisuus hyödyntää olemassa olevia verkostoja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Ehdotetussa laissa ei määritetä myöskään yhteistyöhön osallistuvia tahoja, vaan palvelukeskuksen tulee huolehtia siitä, että verkostoissa ovat edustettuina kaikki työmarkkinoiden muutokseen vastaamiseksi tarvittavat relevantit tahot.

Osaamisen kehittämisen rahoituspalvelut

Palvelukeskuksen tehtäviin esitetään sisällytettäväksi osaamisen kehittämisen rahoituspalvelut. Koulutus- ja osaamispalvelujen rahoittamiseksi palvelukeskuksen tehtävä on myöntää valtionavustuksia ja hankkia koulutus- ja osaamispalveluja ehdotetussa laissa tarkemmin säädetyllä tavalla.

Valtionavustustoiminnalla palvelukeskus rahoittaa niin sanottua säänneltyä koulutusta, johon kuuluvat palvelukeskusta koskevassa lakiesityksessä (8 §:n 1 momentti) luetellut koulutukset. Valiokunta pitää hyvänä, että esityksessä on kattavasti huomioitu Suomen koulutusjärjestelmän eri toimijat.

Aikuislukioiden asemaan työkäisten yleissivistyksen täydentäjänä ja korkeakouluopintojen mahdollistajana ei ole hallituksen esityksessä kiinnitetty huomiota. Saadun selvityksen mukaan tarkoitus on, että ensivaiheessa palvelukeskus ei rahoita lukiokoulutuksen järjestämistä, mutta palvelukeskuksen rahoittamaa koulutustarjontaa on jatkossa tarpeen mukaan mahdollisuus laajentaa myöhemmin. Osaamistarpeiden mukaisesti palvelukeskus voi kuitenkin hankintojen kautta rahoittaa myös sellaista yleissivistävää koulutusta, joka vahvistaa työkäisten jatko-opintovalmiuksia. Valiokunta kannattaa aikuislukiokoulutuksen mahdollisuuksien hyödyntämistä osana työkäisten osaamisen vahvistamista.

Valiokunta tuo esille tarpeen kiinnittää osana koulutuspalvelujen hankintaa huomiota siihen, että hankintojen laatuvaatimuksissa huomioidaan myös opettajien kelpoisuusehdot sekä tilojen ja laitteiden asianmukaisuus.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Digitaalisuuden hyödyntäminen

Ilmiölähtöisyys ja digitaalisuus ovat eräitä keskeisiä palvelukeskuksen toimintaperiaatteita. Valiokunta katsoo, että jatkuvan oppimisen uudistuksen toimeenpanon onnistumisen näkökulmasta on tärkeää huolehtia yhtenäisten digitaalisten palvelukokonaisuuksien luomisesta. Tällä hetkellä koulutukseen liittyvät ja työllisyyden edistämisen tueksi kehitetyt digitaaliset palvelut toimivat paljolti toisistaan erillisinä.

Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille huoli, ettei esityksestä ilmene digitaalisten tietovarantojen ja palvelujen kehittäminen. Ongelmallisena on pidetty myös sitä, että palvelukeskuksella ei ole toimijuutta tai vastuuta digitaalisten palveluiden kehittämisestä eikä ylläpitämisestä.

Valiokunta viitaten hallituksen esitykseen (s. 36) toteaa, että palvelukeskuksen tarpeita palvelevia digitaalisia alustoja, tietovarantoja ja palveluita rakennetaan osana jatkuvan oppimisen digitaalisuusi-ohjelmaa. Ohjelmassa kehitettävät palvelut tukevat laajasti koko koulutusjärjestelmää. Kehittämisestä ja koordinoinnista vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä KEHA-keskuksen ja Opetushallituksen kanssa. Myös palvelukeskuksen on tarkoitus osallistua tähän kehittämistyöhön.

Valiokunta toteaa, että korkeakoulujen digivisio ja jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus ovat valmistelussa, ja niiden hyödyntäminen palvelukeskuksen rahoittamassa koulutuksessa ja muissa palveluissa tulee huomioida.

Palvelukeskuksen tehtäviin kuuluu palvelukokonaisuuksien koordinointia ja yhteiskehittämistä. Esityksen mukaan tavoitteena on, että kaikki julkinen koulutustarjonta ja -kysyntä voisi kohdata yhdellä yhteisellä digitaalisella alustalla. Valiokunta kannustaa kehittämään digitaalista palvelukokonaisuutta jo olemassa oleville tai jo kehitteillä oleville digitaalisille alustoille (mm. Työmarkkinatori ja Opintopolku). Huomiota tulee kiinnittää myös palvelukokonaisuuksien keskinäiseen vuorovaikutukseen siten, että niiden käyttöön ottaminen ja käyttäminen eivät kuormita koulutuksen järjestäjiä tai aiheuta ylimääräisiä kustannuksia.

Koulutuksen tietovaranto

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille tarve varmistaa, että palvelukeskuksen avustuksilla tai hankinnoilla rahoittaman koulutuksen suoritus-tietoja voidaan viedä Koski-tietovarantoon. Saadun selvityksen mukaan palvelukeskuksen rahoittamien koulutusten tiedot viedään Koski-tietovarantoon ensivaiheessa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Koski- tai Virta-tietovarantoon viedään tiedot ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun koulutuksen sekä yliopistolaissa (558/2009) ja ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitetun koulutuksen ns. säännellyn koulutuksen osalta valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) säädetyn mukaisesti.

Palvelukeskuksen valtionavustuksilla rahoittamissa vapaan sivistystyön koulutuksissa on kyse ns. säännellystä koulutuksesta, jota voi järjestää vain vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitetun ylläpitöluvan saanut taho. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksella (479/2021) mahdollistetaan tietyin edellytyksin myös vapaan sivistystyön suoritus-tietojen tallentaminen.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Saadun selvityksen mukaan edellä mainitun vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksen perusteella on mahdollista tallentaa vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettua oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää koulutusta koskevat tiedot myös silloin, kun palvelukeskus myöntää tähän koulutukseen valtionavustusta. Tallentamisoikeus ei käy yksiselitteisesti ilmi lain sanamuodosta, vaan edellä todettu tulkinta perustuu siihen, että valtakunnallista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain soveltamisalan mukaan lakia sovelletaan vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa säädettyyn koulutukseen ja palvelukeskuksen myöntämällä valtionavustuksella rahoitettava vapaan sivistystyön ylläpitäjien järjestämä koulutus on lakiehdotuksen mukaan ns. säänneltyä koulutusta, jonka järjestämiseen, opiskelijavalintaan ja opiskelijaksi ottamiseen sekä opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetään, jollei palvelukeskuksesta annettavassa laissa toisin säädetä.

Edellä todetusta poiketen selvää on, että palvelukeskuksen hankinnoilla rahoittamaa koulutusta koskevia tietoja ei voida voimassa olevan sääntelyn perusteella tallentaa, koska kyseisiin koulutuksiin ei sovelleta vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisia säännöksiä.

Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten pitää hyvänä, että OKM:ssä ollaan käynnistämässä lakimuutosten valmistelu, jonka tarkoituksena on, että kaikkien palvelukeskuksen rahoittamien koulutusten tiedot voidaan jatkossa mahdollisimman kattavasti tallentaa valtakunnallisiin tietovarantoihin. Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että edellä todetun lakimuutoksen valmistelun yhteydessä varmistetaan se, että palvelukeskuksen avustuksella ja hankinnoilla rahoittamien koulutusten suoritus tietojen vieminen Koski-tietovarantoon voidaan toteuttaa riittävän kattavasti ja että asiaa koskevat säännökset ovat selkeät.

Palvelukeskuksen toiminnan käynnistäminen ja rahoitus

Toiminnan käynnistäminen. Palvelukeskuksen toiminta tulee käynnistymään vaiheittain. Lain-säädännön on ehdotettu tulevan voimaan 1.9.2021, jonka jälkeen palvelukeskukseen rekrytoidaan henkilöstö ja jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvoston toiminta käynnistyy. Neuvoston tehtävänä on laatia esitys viisivuotisesta kehittämissuunnitelmasta OKM:n ja TEM:n hyväksyttäväksi. Neuvosto määrittää myös vuosittaisen toimintasuunnitelman painopisteet, jotka ohjaavat palvelukeskuksen toimintaa. OKM:n arvion mukaan ensimmäiset valtionavustushaut voidaan avata vuoden 2021 puolella, mutta hankintatoiminnan tosiasiainen käynnistyminen ajoittuu vuoteen 2022. Sekä palvelukeskuksen toiminnan kehittämissuunnitelman että vuoden 2022 toimintasuunnitelman laatimisen pohjaksi on olemassa runsaasti varsin tuoretta ennakoitietoa. Samoin Opetushallituksella ja Vipunen-tietokannassa on kootusti tietoa nykyisestä koulutustarjonnasta.

Valiokunta kannattaa ratkaisua sijoittaa palvelukeskus Opetushallituksen erillisyyksiköksi. Tätä puoltavat myös Opetushallituksen myönteiset kokemukset nykyisten erillisyyksikköjen toimintojen onnistumisesta. Valiokunta korostaa riittävän resursoinnin tärkeää merkitystä ja sitä, että palvelukeskuksen perustaminen ei saa uhata Opetushallituksen ja sen muiden erillisyyksikköiden eli ylioppilastutkintolautakunnan ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) asemaa ja resursseja. Saamaansa selvitykseen viitaten valiokunta toteaa, että toimintamenoihin varatun määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Opetushallituksen tuottamien hallinto- ja tukipal-

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

velujen kustannukset, jotka palvelukeskus maksaisi virastolle yhteisesti sovittavien jakoperusteiden mukaisesti.

Rahoitus. Hallituksen esityksessä (s. 19) on todettu, että palvelukeskuksen toimintamenoihin siirretään opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan sisältä 1,1 miljoonaa euroa pysyvästi. Lisäksi vuosia 2021—2024 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa on linjattu, että osaajapulaan vastaamiseen liittyviä jatkuvan oppimisen nopeavaikutteisia toimia varten siirretään TEM:n hallinnonalalta 10 miljoonaa euroa vuodesta 2023 alkaen OKM:n hallinnonalalle. Pysyvä siirto tullaan osoittamaan palvelukeskukselle.

Pysyviä määrärahoja täydentää määräaikainen rahoitus, alkuvaiheessa vuosille 2021 ja 2022 osoitettu rahoitus sekä Suomen kestävän kasvun ohjelman alustavien suunnitelmien mukainen rahoitus, joilla vauhditetaan toiminnan käynnistymistä.

Asiantuntijalausunnoissa esitettiin huolia palvelukeskukselle osoitettavien määrärahojen pysyvyydestä ja riittävydestä. Huoli resurssien riittävydestä tuotiin esille myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossa (TyVL 7/2021 vp).

Valiokunta pitää palvelukeskukselle kohdistettuja määrärahoja perusteltuina ja toteaa lisäksi, että lakiehdotuksessa ei ole tarkoitus säätää palvelukeskukselle suunnatun rahoituksen käytöstä, vaan se määräytyy valtion talousarvion mukaisten päätösten, viisivuotisen kehittämissuunnitelman ja vuosittaisen toimintasuunnitelman sekä palvelukeskuksen johtajan tekemien päätösten perusteella.

Vaikutusten arviointi

Hallituksen esityksessä tuodaan omana lukunaan (s. 54—55) esille lainsäädännön arviointineuvoston lausunnossa esitettyjen havaintojen huomioon ottaminen. Arviointineuvosto on kiinnittänyt sivistysvaliokunnalle antamassaan lausunnossa huomiota esityksen tavoitteita koskevaan jaksoon, vaihtoehtoihin toteuttamistapoihin, esityksen vaikutusten seurantaan, rahoituksen jatkuvuuteen, vaikutuksiin nykyiseen toimijakenttään ja muihin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin siten, että niissä ei ole kaikilta osin huomioitu arviointineuvoston lausunnossa todettua.

Saadun selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että hallituksen esitystä on useilta kohdin tarkennettu arviointineuvoston asiassa antaman lausunnon perusteella, mutta eräiden arviointineuvoston lausunnossa esiin nostettujen seikkojen osalta hallituksen esityksessä ei katsottu olleen tarkennustarpeita tai tunnistetut tarkennustarpeet olivat vain vähäisiä.

Valiokunta viitaten aikaisempaan lausuntoonsa (SiVL 4/2021 vp) pitää tärkeänä, että hallituksen esityksen valmisteluprosessissa alusta lähtien huolehditaan ehdotusten vaikutusten arvioinnista. Hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnin laatu ja kattavuus ovat ensiarvoisen tärkeitä eduskunnan valiokunnille, jotka arvioivat yksittäisten hallituksen esitysten kannatettavuutta ja hyväksyttävyyttä.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Kehittäminen, seuranta ja jälkiarviointi

Valiokunta katsoo, että palvelukeskuksen toiminnan lakisäätöisen kehittämissuunnitelman yhteydessä on tarpeen suunnitella myös sitä, miten palvelukeskus arvioi toimintaansa ja sen vaikuttavuutta, mikä saadun selvityksen mukaan sisältyy ajatuksellisesti ehdotetun kehittämissuunnitelmaa koskevan säännöksen (6 §) sisältöön. Kehittämissuunnitelma rajoittuu palvelukeskuksen omaan toimintaan.

Huomiota on hyvä kiinnittää myös TE-palvelujen ja oppilaitosten yhteistyön kehittämiseen osana ohjauspalvelujen kehittämistehtävää systemaattisen ja laadukkaan palvelun turvaamiseksi.

Palvelukeskuksen toiminnassa ja sen kehittämisessä on tarpeellista tunnistaa, että työikäisillä oppimista ja osaamisen kehittymistä tapahtuu myös koulutuksen ulkopuolella työelämässä.

Valiokunta pitää hyvänä hallituksen esityksessä todettua, että palvelukeskuksen toimintaa tulee arvioida myös ulkopuolisten tahojen toimesta, ja korostaa palvelukeskuksen toiminnan säännöllistä seuranta- ja arviointia. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksessa meneillään olevan arvioinnin sidosryhmähaastattelussa on tullut esille sekä alueellisten että ylläalueellisten tarpeiden ja yhteistyön vaihtelevuus koulutusorganisaatioiden, työnantajien, kuntien, maakuntaliittojen ja järjestöjen kesken. Valiokunta pitää tarpeellisena, että edellä mainitun arvioinnin valmistuttua sen tuottamaa tietoa hyödynnetään alueellista yhteistyötä kehitettäessä.

Saadun selvityksen mukaan OKM tulee selvittämään Karvin arviointisuunnitelman muuttamista siten, että myös palvelukeskuksen toimintaa koskeva arviointi voitaisiin sisällyttää vuosia 2020—2023 koskevaan arviointisuunnitelmaan, mitä valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena ja välttämättömänä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta

8 §. Valtionavustusten myöntäminen. Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta säädetään Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010). Koulutuskeskuksen tarkoituksena on lisätä erityisesti saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisten kotiseutualueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria. Edellä mainitun tarkoituksen toteuttamiseksi koulutuskeskus järjestää ammatillista koulutusta ja saamen kielen ja kulttuurin opetusta sekä tuottaa ja kehittää niihin liittyvää oppimateriaalia, verkko-opetusta ja muita opetuksen tukipalveluja.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetun lain 3 §:n mukaan koulutuskeskuksen järjestämään ammatilliseen koulutukseen sovelletaan ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia (531/2017), jollei koulutuskeskuksesta annetusta laista muuta johdu. Koulutuskeskuksen järjestämään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen palvelukeskus voi myöntää valtionavustusta ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti. Sen sijaan ehdotettu pykälä ei mahdollista valtionavustuksen myöntämistä koulutuskeskuksen järjestämään saa-

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

men kielen ja kulttuurin opetukseen. Valiokunta ehdottaa, että ehdotetun pykälän 1 momenttiin lisätään uusi 5 kohta, jonka mukaan palvelukeskus voi myöntää valtionavustusta myös Saamelaisalueen koulutuskeskuksen järjestämään saamen kielen ja kulttuurin opetukseen. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen mukaiset 5 ja 6 kohdat siirtyvät 6 ja 7 kohdiksi.

Edellä todetun muutosehdotuksen vuoksi pykälän 4 momentin viittausta 1 momenttiin on tarpeen muuttaa siten, että siinä muutosta vastaavasti viitataan 1—5 kohtiin. Mahdollisuudesta periä opiskelijoilta maksuja säädetään Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetun lain 8 §:ssä.

10 §. Säännelty koulutus. Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa säädetään muun muassa saamen kielen ja kulttuurin opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista sekä opintososiaalisista etuuksista. Valiokunta ehdottaa, että edellä 8 §:n yksityiskohtaisissa perusteissa todettua muutosta vastaavasti myös 10 §:ää muutetaan siten, että säännelty koulutus kattaa myös saamen kielen ja kulttuurin opetuksen. Myös tässä koulutuksessa sen järjestämiseen, opiskelijavalintaan ja opiskelijaksi ottamiseen sekä opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevassa laissa eli Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa säädetään.

Lakiehdotuksen 13—16 §:t koskevat otsikoidensa mukaisesti muuta kuin 10 §:ssä tarkoitettua säänneltyä koulutusta. Valiokunnan saamassa selvityksessä kiinnitetään huomiota siihen, että otsikot eivät ole sitovia oikeussääntöjä eivätkä määritelmiä. Sen takia säännösehdoista on tarpeen muuttaa siten, että säännöksistä käy ilmi, mistä koulutuksista on kulloinkin kyse. Valiokunta ehdottaa, että 10 §:n loppuun lisätään säännös, jonka mukaan lain 13—16 §:ää ei sovelleta 10 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen eli niin sanottuun säänneltyyn koulutukseen. Lain 13—16 §:ää sovelletaan otsikoidensa mukaisesti muussa kuin 10 §:ssä tarkoitettussa säännellyssä koulutuksessa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 76/2021 vp sisältyvät 2., 3., 4. ja 5. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 76/2021 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Toimiala ja ohjaus

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (*palvelukeskus*) edistää työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö vastaavat yhdessä palvelukeskuksen toimialaan liittyvästä ohjauksesta. Palvelukeskuksen yleishallinnollinen ohjaus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Palvelukeskus toimii Opetushallituksesta annetun lain (564/2016) 6 a §:ssä tarkoitettuna Opetushallituksen erillisyyksikkönä.

2 §

Tehtävät

Palvelukeskuksen tehtävänä on toimialaansa liittyvä:

- 1) tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi;
- 2) osaamis- ja työvoimatarpeen ennakoititiedon analysointi;
- 3) erityisesti työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnatun ja muuta julkisesti tuettua koulutustarjontaa täydentävän koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden rahoittaminen;
- 4) alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden rahoittamisesta säädetään 2 luvussa.

Palvelukeskuksella voi olla myös muita sille erikseen säädettyjä tehtäviä.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

3 §

Johtaja ja henkilöstö

Palvelukeskuksella on johtaja, joka johtaa palvelukeskuksen toimintaa. Valtioneuvosto nimittää johtajan viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi ajaksi. Johtajan nimittämisessä noudatetaan muutoin valtion virkamieslakia (750/1994).

Johtaja ratkaisee palvelukeskuksessa ratkaistavat asiat, jos muuta ei säädetä tai erillisyyksikön työnjaossa määrätä.

Henkilöstön nimittämisestä ja ottamisesta sekä kelpoisuusvaatimuksista säädetään Opetushallituksesta annetussa laissa.

4 §

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvoston nimittäminen, kokoonpano ja päätösvalta

Palvelukeskuksen yhteydessä toimii jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvosto, jonka valtioneuvosto nimittää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvostossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 12 muuta jäsentä. Neuvoston puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana toimivat opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön edustajat, joista vuorovuosin toinen toimii puheenjohtajana ja toinen varapuheenjohtajana. Neuvoston jäsenenä tulee olla sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön edustaja. Muut neuvoston jäsenet ovat työelämän edustajia.

Neuvosto on päätösvaltainen, kun puheenjohtajan lisäksi läsnä on vähintään puolet muista jäsenistä.

5 §

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvoston tehtävät

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvoston tehtävänä on:

- 1) palvelukeskuksen toiminnan strateginen suunnittelu;
- 2) päättää laajakantoisista tai merkittävistä lausunnoista ja aloitteista;
- 3) laatia esitys 6 §:ssä tarkoitetusta palvelukeskuksen toiminnan kehittämissuunnitelmasta ja sen muutoksista;
- 4) päättää palvelukeskuksen vuosittaisen toimintasuunnitelman painopisteistä.

Neuvosto voi asettaa toimintansa tueksi jaostoja, joihin kuuluu myös neuvoston ulkopuolisia jäseniä.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

6 §

Palvelukeskuksen toiminnan kehittämissuunnitelma

Palvelukeskuksen toiminnan kehittämissuunnitelma sisältää toiminnan tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet. Kehittämissuunnitelma laaditaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan ja sitä voidaan tarkistaa voimassaolokauden aikana. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyvät kehittämissuunnitelman ja sen muutokset.

7 §

Yhteistyö Opetushallituksen ja työ- ja elinkeinohallinnon alueellisten toimijoiden kanssa

Palvelukeskuksen tulee tehdä yhteistyötä Opetushallituksen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

2 luku

Koulutus- ja osaamispalveluiden rahoittaminen

8 §

Valtionavustusten myöntäminen

Palvelukeskus voi myöntää valtionavustusta:

1) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 5 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen ja tutkinnon osien järjestämiseen;

2) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitetun oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämään koulutukseen;

3) yliopistolain (558/2009) 7 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen, erikoistumiskoulutuksen ja tutkintojen osia sisältävän koulutuksen järjestämiseen;

4) ammattikorkeakoululain (932/2014) 10 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen, ammatillisen opettajankoulutuksen, erikoistumiskoulutuksen ja tutkinnon osia sisältävän koulutuksen sekä maahanmuuttajille tarkoitetun koulutuksen järjestämiseen;

5) Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitetun saamen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen;

6) koulutukseen hakeutumista ja osallistumista tukevaan toimintaan;

7) toimialaan kuuluvan toiminnan kehittämiseen ja kokeiluihin.

Kokonaisen ammatillisen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittamiseen johtavan koulutuksen järjestämiseen valtionavustusta voidaan myöntää vain erityisestä syystä.

Myönnettäessä valtionavustusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestämiseen tulee ottaa huomioon opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 32 c §:ssä tarkoitettujen varainhoitovuoden tavoitteellisten opiskelijavuosien riittävyys koulutuksen järjestämiseen.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Valtionavustuksen tulee kattaa 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetun koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset. Valtionavustuksen määrässä tulee kuitenkin ottaa huomioon 12 §:ssä tarkoitetut opiskelijoilta perittävät maksut. Valtionavustuksista säädetään valtiovastuslaissa (688/2001).

9 §

Koulutus- ja osaamispalveluiden hankinta

Palvelukeskus voi hankkia koulutusta ja muita osaamispalveluita. Edellä 8 §:n 2 momentissa tarkoitetun korkeakoulututkinnon hankintaan sovelletaan, mitä yliopistolain 9 §:ssä ja ammattikorkeakoululain 13 §:ssä säädetään tilauskoulutuksesta.

Hankinnan kohteeseen liittyvissä laatuvaatimuksissa on otettava erityisesti huomioon koulutus- tai osaamispalvelun laatu, resursointi ja vaikuttavuuden seuranta.

3 luku

Palvelukeskuksen rahoittaman koulutuksen järjestämistä koskevat säännökset

10 §

Säännelty koulutus

Järjestettäessä 8 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitettua koulutusta tai 9 §:n nojalla yliopistolaisissa tai ammattikorkeakoululaisissa tarkoitettua tutkinnon osia sisältävää koulutusta, koulutuksen järjestämiseen, opiskelijavalintaan ja opiskelijaksi ottamiseen sekä opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä. **Lain 13—16 §:ää ei sovelleta tässä pykälässä tarkoitettuun koulutukseen.**

11 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, jolla on valtionavustuspäätöksessä tai hankintasopimuksessa määritelty osaamistarve ja riittävät edellytykset kyseisen koulutuksen tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen. Lisäksi sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetään opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä ja kelpoisuudesta opintoihin.

12 §

Opiskelijalta perittävät maksut

Opiskelijalta voidaan periä asianomaisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyjä maksuja, jos perustellusta syystä valtionavustuspäätöksessä näin päätetään tai hankintasopimuksessa sovi-
taan.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

13 §

Opiskelijavalinnan toteuttaminen ja opiskelijaksi ottamisesta päättäminen muussa kuin säännellyssä koulutuksessa

Koulutuksen järjestäjä päättää koulutukseen hakeutumiseen ja opiskelijavalintaan liittyvistä menettelyistä. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijavalinnan toteuttaminen.

Palvelukeskus päättää opiskelijaksi ottamisesta koulutuksen järjestäjän valintaesityksen perusteella.

14 §

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet muussa kuin säännellyssä koulutuksessa

Opiskelijalla on oikeus saada koulutussuunnitelman mukaista opetusta ja suorittaa opintoja niiden keston ajan. Osallistumisoikeus kuitenkin päättyy, jos opiskelija olennaisesti laiminlyö koulutussuunnitelman mukaiset opinnot ilman hyväksyttävää syytä. Palvelukeskus antaa päätöksen osallistumisoikeuden päättymisestä koulutuksen järjestäjän esityksen perusteella.

Koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen koulutuksen suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi koulutuksen laajuus ja keskeinen sisältö.

15 §

Tietojensaanti muussa kuin säännellyssä koulutuksessa

Koulutuksen järjestäjän tulee palvelukeskuksen pyynnöstä toimittaa palvelukeskukselle sen rahoittaman koulutustoiminnan arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan toteuttamiseksi välttämättömät muut kuin henkilötiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa salassapitosäännösten estämättä palvelukeskukselle 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun opiskelijaksi ottamista koskevan päätöksen ja 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun osallistumisoikeuden päättymistä koskevan päätöksen tekemiseksi välttämättömät tiedot.

16 §

Muutoksenhaku muussa kuin säännellyssä koulutuksessa

Edellä 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun opiskelijaksi ottamista koskevan päätöksen muutoksenhakuun sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään muutoksenhausta opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen. Edellä 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun osallistumisoikeuden päättymistä koskevan päätöksen muutoksenhakuun sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään muutoksenhausta opiskelijan katsomista eronneeksi koskevaan päätökseen. Alueellisesti toimivaltainen on se aluehallintovirasto, jonka aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 5 §:n 1 momentin nojalla säädetyllä toimialueella koulutuksen järjestäjän päätoimipaikka sijaitsee.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

17 §

Koulutustarjonnasta ja osaamispalveluista tiedottaminen

Palvelukeskuksen on tiedotettava palvelukeskuksen rahoittamasta koulutustarjonnasta ja muista osaamispalveluista.

4 luku

Voimaantulo

18 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

2.

Laki

Opetushallituksesta annetun lain 6 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Opetushallituksesta annetun lain (564/2016) 6 a §, sellaisena kuin se on laissa 371/2017, seuraavasti:

6 a §

Opetushallituksen erillisyyksiköt

Opetushallituksen yhteydessä voi toimia erillisyyksiköitä, joista säädetään erikseen. Opetushallituksen tuottaa erillisyyksiköille hallinto- ja tukipalvelut. Opetushallitus ja erillisyyksiköt sopivat hallinto- ja tukipalveluiden toteuttamisesta sekä niistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Opetushallituksen erillisyyksikköinä toimivat:

1) Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetussa laissa (1295/2013) tarkoitettu Kansallinen koulutuksen arviointikeskus;

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

2) ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 2 §:ssä tarkoitettu ylioppilastutkintolautakunnan kanslia;

3) Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettu Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus.

Arviointikeskuksen johtaja vahvistaa arviointikeskuksen tehtäviä koskevan työnjaon Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua arviointineuvostoa kuultuaan. Kanslian pääsihteeri vahvistaa kanslian tehtäviä koskevan työnjaon ylioppilastutkintolautakuntaa kuultuaan. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen johtaja vahvistaa palvelukeskuksen tehtäviä koskevan työnjaon.

Erillisyyksikön henkilöstön nimittää tai ottaa erillisyyksikön päällikkö.

Erillisyyksikön tehtävistä säädetään erikseen.

Mitä 3 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa sekä 4 §:n 2 momentissa säädetään, ei sovelleta erillisyyksiköihin. Mitä 5 §:ssä säädetään, sovelletaan erillisyyksiköihin ainoastaan tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettujen hallinto- ja tukipalveluiden tuottamisen osalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 10 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 532/2017 ja 548/2018, uusi 4 momentti seuraavasti:

10 §

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus ja kunnan valtionosuus

Suuritteita ei oteta huomioon 1 momentissa tarkoitettuina koulutuksen järjestäjän suoritteina, jos koulutuksen järjestämiseen on myönnetty Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetun lain (/) 8 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

4.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 11 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 579/2015, seuraavasti:

11 §

Yksikköhinta

Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien ja opetustuntien yksikköhinnat seuraavaa vuotta varten. Yksikköhinnat määrätään varainhoitovuodelle arvioidun kustannustason mukaisiksi. Suoritteita ei oteta huomioon yksikköhintoja laskettaessa, jos kyseisen koulutuksen järjestämiseen on myönnetty Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelu-keskuksesta annetun lain (/) 8 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

perusopetuslain 40 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään perusopetuslain (628/1998) 40 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 642/2010, 1288/2013, 272/2015 ja 1216/2020, siitä lailla 1216/2020 kumotun 4 momentin tilalle uusi 4 momentti seuraavasti:

40 §

Henkilötietojen salassapito ja käsittely

Kun esiopetukseen osallistuva lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän 26 a §:n mukaiseen esiopetukseen tai 26 §:n mukaan järjestämään perusopetukseen, on aikaisemman opetuksen järjestäjän salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava lapsen opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Helsingissä 9.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Marko Asell sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
varajäsen Johan Kvarnström sd
varajäsen Sinuhe Wallinheimo kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Opetushallituksen yhteyteen perustettavasta Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta (jäljempänä palvelukeskus). Palvelukeskus on hallituksen ratkaisu jatkuvan oppimisen haasteeseen.

Jatkuvan oppimisen edistäminen on yksi koulutuspolitiikan kohtalonkysymyksistä. Tällä on merkitystä myös työmarkkinoiden näkökulmasta, sillä jatkuvasti ammatteja ja aloja häviää ja uusia syntyy tilalle. Tämä edellyttää jatkuvaa osaamisen päivittämistä ilman, että aina on hankittava kokonaan suoritettava tutkinto.

Kokoomuksen ja perussuomalaisten valiokuntaryhmät toteavat, että uuden viraston perustaminen ja byrokratian lisääminen ei ole ratkaisu siihen, että jatkuvaa oppimista edistetään yhteiskunnassamme. Päinvastoin olisi pohdittava, miten voisimme jo hyödyntää olemassa olevia jatkuvan oppimisen väyliä aiempaa paremmin.

Hallituksen esityksen perusteella jää kuva, että ratkaisu jatkuvan oppimisen haasteisiin on uuden viraston perustaminen. Käytännössä tämä johtaa siihen, että jälleen on yksi uusi organisaatio, jonka vastuulla on edistää jatkuvaa oppimista, ja pahimmillaan tämä monimutkaistaa nykyistäkin järjestelmää.

Tähän peilaten ja ottaen huomioon jatkuvan oppimisen parlamentaarisen ryhmän linjaukset ei ole perusteltua, että maahan perustetaan uusi virasto. Parlamentaarinen seurantaryhmä ei myöskään ollut yksimielinen sen suhteen, että palvelukeskus olisi osa jatkuvan oppimisen haasteen ratkaisua.

Palvelukeskuksen perustamisen tarve ja tavoite

Hallituksen esityksestä jää epäselväksi, mihin haasteeseen uusi palvelukeskus vastaa. Esimerkiksi lainsäädännön arviointineuvosto on todennut lausunnossaan, että esityksessä kuvatut sinänsä tärkeät tavoitteet eivät riittävästi konkretisoidu toimenpiteiksi, minkä vuoksi vaikutusarviot jäävät epämääräisiksi. Lisäksi tulisi perustella tarkemmin, millä tavoin ehdotetulla toimintamallilla saavutettaisiin asetettuja tavoitteita paremmin kuin vahvistamalla nykyistä järjestelmää ja nykyisiä toimijoita tai jollain muulla toimintamallilla.

Sivistysvaliokunnan saaman asiantuntijaselvityksen perusteella uuden palvelukeskuksen perustaminen tuo koulutuksen kentälle ja ohjausjärjestelmään uuden portaan ilman, että tosiasiallista lisäarvoa hallinnon lisäämisestä olisi olemassa. Palvelukeskuksen tehtävät jäävät epäselviksi ja ovat päällekkäisiä jo olemassa olevien organisaatioiden kanssa. Valiokuntaryhmät toteavat, että esitetyn palvelukeskuksen perustaminen ei ole välttämätöntä, saati tarpeellista, jotta jatkuvaa oppimista voidaan yhteiskunnassa edistää.

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp Vastalause

Palvelukeskuksen tehtäväksi näyttää jäävän puhtaasti erilaisten valtionavustusten myöntäminen. Useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat esittivät kritiikkiä sitä kohtaan, että palvelukeskuksen tehtäviin kuuluu ylipäättänsä valtionavustusten myöntäminen erilaisiin koulutusmuotoihin. Tätä ei pidetty kannatettavana toimintamallina.

Valiokunnan saaman asiantuntijaselvityksen perusteella hallituksen esitys ei tuo kestäväää ja merkittävää muutosta nykytilaan. Esitetyllä pyritään nyt perustamaan uusi viranomaistoimija, jonka epärealistisesti annetaan ymmärtää ratkaisevan muita jo olemassa olevia viranomaistoimijoita täydentävällä toiminnallaan jatkuvan oppimisen ja työllisyyden haasteet.

Palvelukeskuksen rahoitus ja organisaatio

Hallituksen esityksen perusteella perustettavan palvelukeskuksen rahoitukseen varataan määräaikaista rahoitusta EU:n elpymisvälineestä. Tältä osin herää kysymys, miten perustellaan pysyvän toiminnan rahoittamista määräaikaisella rahoituksella. Pahimmillaan tilanne voi johtaa siihen, että kun määräaikainen rahoitus päättyy, resursseja palvelukeskukselle ei ole mahdollista suunnata. Pysyviä rakenteita ei pidä ikinä luoda määräaikaisella rahoituksella.

Useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat olivat huolissaan palvelukeskuksen riittävästä resursoinnista. Käytännössä lausunnoista kävi ilmi, että palvelukeskukselle varatut resurssit eivät vastaa siihen tarpeeseen, jota palvelukeskuksien tehtävien asiallinen hoitaminen edellyttää. Esimerkiksi lainsäädännön arviointineuvosto totesi launnonssaan, että palvelukeskukselle suunnattava kokonaisrahoitusta, jota esitysluonnoksen mukaan käytettäisiin muun muassa kehittämiseen ja koulutuksen hankintaan sekä valtionapujen maksamiseen, tulisi kuvata tarkemmin määrärahojen kohdentamisen ja rahoituksen jatkuvuuden näkökulmista.

Palvelukeskuksen organisatorinen malli on myös poikkeava valtionhallinnon yleisistä periaatteista. Käytännössä kyse olisi Opetushallituksen yhteyteen perustettavasta erillisyyksiköstä, jonka ohjauksesta vastaisivat sekä opetus- ja kulttuuriministeriö että työ- ja elinkeinoministeriö. Kuitenkin Opetushallituksen ohjauksesta vastaa vain opetus- ja kulttuuriministeriö. Hallituksen esityksestä jää epäselväksi, kenellä on päävastuu palvelukeskuksen ohjaamisesta. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. On aito riski, että tämä voi jopa johtaa tilanteeseen, jossa kellään ei ole päävastuuta palvelukeskuksen toiminnasta.

Kokoomuksen ja perussuomalaisten valiokuntaryhmät kiinnittävät myös huomiota siihen, että jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvostossa ovat edustettuina vain ministeriöiden ja työmarkkinaosapuolten edustajat. Neuvostossa tulisi olla edustettuina myös koulutuksen järjestäjät, koska he ovat parhaita asiantuntijoita sen osalta, millaisia jatkuvan oppimisen muotoja koulutuksen järjestäjät voivat toteuttaa.

Jatkuvaa oppimista edistettävä yhteistyöllä

Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa on esitetty, että jatkuvaa oppimista olisi kannattavampaa edistää luomalla poikkihallinnollinen ja keskeisten sidosryhmien tukema kehittämisverkosto. Verkostoon koottaisiin laajasti jatkuvan oppimisen kentällä olevia toimijoita. Lisäksi kuullut

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp Vastalause

asiantuntijat totesivat, että ennen kuin uutta virastorakennetta luodaan, on hyödynnettävä jo olemassa olevia hyviä malleja.

Osana jatkuvaa oppimista on käynnistettävä erilaisia kokeiluita. Eri alueilla toteutettavien kokeiluin saadaan arvokasta tietoa järjestelmän toimivuudesta sekä siitä, mitä lainsäädännön muutostarpeita yhteiskunnassamme on. Vasta kokeiluiden kautta saatujen kokemusten perusteella voidaan arvioida, onko hallituksen esityksessä olevalle palvelukeskukselle edes tarvetta.

Lopuksi

Valiokuntaryhmät toteavat, että jatkuva oppiminen on jokaisen oikeus, mutta eivät katso, että tähän on olemassa yhtä patenttiratkaisua, joka toimisi kaikissa tilanteissa. Osaamisen päivittämiseen liittyvät tarpeet ovat hyvin erilaisia. Hallituksen esityksessä olevien perusteluiden sekä saamansa asiantuntijaselvityksen perusteella valiokuntaryhmät toteavat, että palvelukeskuksen perustaminen ei ole tässä tilanteessa järkevä eikä toivottava ratkaisu jatkuvan oppimisen edistämiseen. Huomiota on kiinnitettävä ennen kaikkea jo olemassa olevien toimintamallien tehokkaampaan hyödyntämiseen.

Hallituksen esitykseen sisältyvät Opetushallituksen erityisyksiköjä koskevat teknisluonteiset ehdotukset sekä perusopetuslakiin tehtävät muutokset on kuitenkin järkevä säätää hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisesti.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1., 3. ja 4. lakiehdotus hylätään,

että 5. lakiehdotus hyväksytään sivistysvaliokunnan mietinnön mukaisena ja

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutoin sivistysvaliokunnan mietinnön mukaisena paitsi 6 a § muutettuna seuraavasti:

6 a §

Opetushallituksen erillisyksiköt

(1 mom. kuten SiVM)

Opetushallituksen erillisyksikköinä toimivat:

(1 ja 2 kohta kuten SiVM)

~~3) Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettu Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus.~~

Arviointikeskuksen johtaja vahvistaa arviointikeskuksen tehtäviä koskevan työnjaon Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua arviointineuvostoa kuultuaan. Kanslian pääsihteeri vahvistaa kanslian tehtäviä koskevan työnjaon ylioppilastutkin-

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp
Vastalause

tolautakuntaa kuultuaan. ~~Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen johtaja vahvistaa palvelukeskuksen tehtäviä koskevan työnjaon.~~

(4—6 mom. kuten SiVM)

Helsingissä 9.6.2021

Paula Risikko kok
Sari Multala kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Sanna Antikainen ps
Ari Koponen ps